

Сіташ Тетяна Дмитрівна

канд. екон. наук, завідувач
навчально-методичної лабораторії,
Вінницький технічний коледж,
м. Вінниця, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ БАЗИС ПАРАДИГМИ ТА АРХІТЕКТОНІКА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Реалії свідчать, що в умовах формування інформаційного суспільства, процесів глобалізації ключову позицію у розвитку країн займає цифрова економіка, яка виступає продуктивним підґрунтям на платформі інформаційно-комунікативних технологій. Зміни, що відбуваються у світовій економіці – це нові можливості для пошуку спеціалізації України у глобальному цифровому середовищі та створення на цій основі напрямків модернізації традиційної економіки.

Поширення електронних послуг, застосування інформаційних технологій, поява віртуальної реальності змінює вигляд економіки, характеризуючи її як «цифрову». Це не означає, що перестали існувати такі поняття, як: «сировинна економіка», «інституціональна економіка» або «інноваційна економіка». Ці терміни використовуються поряд у межах більш ретельного аналізу зовнішнього і внутрішнього оточення економічних систем. Цифрова економіка передбачає цифрове перетворення всіх сфер життєдіяльності, надаючи їм вагомі економічні та соціальні ефекти, що відкривають нові потужні можливості для держави, суспільства та громадян. Ядром цифрової економіки є сектор виробництва цифрових товарів і надання послуг, пов'язаних із цифровими технологіями.

Відмітимо, що поняття «цифрова економіка», «економіка знань», «інформаційне суспільство» формують нову економічну систему, яка замінює індустріальну парадигму. Ця економічна модель надає можливість реалізації висококонкурентної продукції з високою доданою вартістю, створення робочих місць нової якості, пошук ефективних рішень соціальних, культурних та екологічних завдань. Розвинені країни приділяють значну увагу гармонійному піднесенню системоутворюючих елементів цифрової економіки, інформаційного суспільства та економіки знань. Досить часто вживають термін «економіка даних» – це діяльність, у якій ключовими факторами виробництва є цифрові дані та їх використання, що дозволяє суттєво збільшити ефективність в різних видах економічної діяльності [1].

Нині «цифровою економікою» називають економіку, яка застосовує цифрові технології та сервіси. Поняття «цифрова економіка» увів у наукове трактування Дон Тапскотт ще у 1995 р. Концепцію цифрової економіки стисло сформулював у метафорі «перехід від обробки атомів до обробки бітів» американський програміст Ніколас Негропonte. Науковець Томас Месенбург ще у 2001 р. виділив такі основні складові концепції цифрової економіки [5]:

1) підтримуюча інфраструктура (апаратне забезпечення, програмне забезпечення, телекомунікації, мережі);

2) електронний бізнес (будь-які процеси, які організація проводить через комп'ютерні мережі);

3) електронна комерція (передача товарів он-лайн).

Дослідник С.С. Апальков переконує, що цифрова економіка є двигуном інновацій, конкурентоспроможності і економічного розвитку [4].

У класичному розумінні цифрова економіка (англ. «digital economy») – це економіка, що базується на цифрових технологіях, яку ще називають інтернет-економікою, новою економікою, або веб-економікою.

Для вимірювання розвитку цифрової економіки розроблено систему індикаторів, що характеризують: розвиток високотехнологічного сектора економіки; інвестиції в наукові розробки, розроблення програмного забезпечення; випуск інформаційно-комунікаційного устаткування; створення робочих місць у сфері науки і високих технологій; динаміку поширення інтернету; частку високотехнологічної продукції в міжнародній торгівлі тощо. У загальних рисах дослідниками виділено базові критерії аналізу цифрової економіки, а саме: критерій, пов'язаний зі сферою зайнятості; просторовий критерій; технологічний; економічний.

У 2015 р. в Європейському Союзі вперше був розрахований Digital Economy and Society Index (DESI) з метою виявлення напрямів пріоритетних інвестицій у створенні цифрового ринку і сприяння країнам ЄС покращити цифрову продуктивність [1; 4]. Він складається з п'яти субіндексів, які вимірюють розвиток:

1. Інфраструктури – можливості підключення до широкопasmового Інтернету.

2. Ультраструктури – розвиток людського капіталу.

3. Використання Інтернету.

4. Інтегрованість цифрованих технологій у бізнес.

5. Охоплення цифровими технологіями публічного сектора.

Роль змін, що оцінюються субіндексами неоднакова в досягненні цифрової продуктивності та вимірюється з урахуванням коефіцієнта вагомо-

сті кожного з них. За абсолютними показниками і темпами змін аналітиками виокремлено чотири групи країн. До групи країн з найсучаснішою цифровою економікою в ЄС за індексом DESI віднесені Данія, Фінляндія, Швеція та Нідерланди. До групи з найнижчими результатами – Румунія, Болгарія, Греція та Італія.

Україна належить до числа країн, у яких на законодавчому рівні розвиток цифрової економіки визначено одним із пріоритетних напрямів державної політики, як окреслено у проекті закону «Про цифровий порядок денний України». Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр. (далі – Концепція) була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р [2; 3]. Згідно з Концепцією, розвиток вітчизняної цифрової економіки полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоздатності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення.

Позитивні сторони від переходу країни до нової економічної моделі можна оцінити за досвідом таких країн, як Швеція, Корея, Естонія, Ірландія, та Ізраїль. Дігіталізація (оцифровування) інформації надала змогу збирати, накопичувати, систематизувати значні обсяги інформації з усіх сфер життєдіяльності суспільства, визначила змістовні перетворення в її використанні, створенні нової інформації та знань. Водночас технології, які привели до кількісних змін доступної до аналізу інформації, обумовили зміни в прийнятті рішень і поведінці господарських суб'єктів, тому цифрову економіку можна розглядати як новий етап розвитку інформаційної економіки, все більшого поширення набуває усвідомлення, що цифрова економіка – це господарські відносини, які вибудовуються на основі кіберфізичної системи, тобто інтегрованої взаємодії реальної та віртуальної складових виробничого комплексу [4; 5].

Враховуючи концептуальний базис та архітектоніку цифрової економіки для успішного формування цифрової економіки України окреслимо необхідні ефективно функціонуючі три компоненти [2; 3]:

- нормативно-правова база, яка б сприяла конкуренції і виходу на ринок підприємствам, дозволяла фірмам повною мірою використовувати цифрові технології для конкуренції та інновацій;
- навички, необхідні працівникам, бізнесменам, державним службовцям, для використання можливостей цифрових технологій;

- ефективні і підзвітні інститути, що використовують інтернет для розширення прав і можливостей громадян.

Отже, розвиток вітчизняної цифрової економіки необхідний для стійкого і всебічного економічного зростання: цифрові технології спрощують життя громадян і споживачів, збільшують продуктивність праці, капіталу і фірм загалом, полегшують вбудовування бізнесу в глобальні ланцюжки створення вартості і допомагають державі поширювати основні послуги серед тих, хто їх потребує. Однак закладка основ успішної цифрової економіки держави вимагає стратегічного, багаторазового планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Internet World Stats: Usage and Population Statistics. March 31, 2018. URL: <http://www.internetworldstats.com>
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації [Електронний ресурс]: Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalen-nya-konceptsiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-tasuspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennyaplanu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>
3. Втілення цифрової адженди-2020 зробить Україну конкурентною на глобальному ринку. URL: <https://ucco.org.ua/press-center/ucco-news/vtillennia-tsifrovoyi-adzhiendi-2020-zrobit-ukrayinu-konkurientnoiu-na-global-nomu-rinku>
4. Джусов О.А., Апальков С.С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу; Науково-дослідницький блог ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/profile/Oleksii_Dzhusov/publication/322644079.
5. Цифрова економіка [Електронний ресурс]. URL: http://ec.europa.eu/growth/sectors/digital-economy/index_en.htm